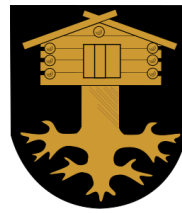


Isohaan kalatien 2017 nousseet kalat 768 kpl, Vallitunsaaren kalatien nousseiden kalojen arvio 100 -200 kpl

Sohjokitäimi



**RAPORTTI ISOHAARAN KALATEIDEN KÄYTÖSTÄ
SEKÄ HOIDOSTA SYNTYNEISTÄ KUSTANNUKSISTA
v. 2017**



Sisällysluettelo

TAUSTAA	3
Yleiset toteutusperiaatteet	3
Päivittäisen hoidon ja seurannan toteutusperiaatteet	3
Varallaolon toteutusperiaate	4
Kalatien hoidon toteutusperiaatteet	4
Keminmaan kalateiden hoidon käytännön toteutus vuonna 2017	4
KALATEIDEN KÄYTTÖ NOUSUKAUDELLA 2017	5
Kalatien tautitarkkailuvelvoitteen hoito	6
Kalateistä saatavan informaation julkaisu	6
Kalateiden toiminnan kehittäminen	6
Kalateiden ns. pienet kunnostushankkeet	7
VALLITUNSAAREN KALATIEN KUNNOSTUSHANKE	8
KALATEIDEN KÄYTTÖKUSTANNUKSET	8
Jatkotoimenpiteet	9
Kalateiden toimintaan vaikuttavia tekijöitä	9
Liite 1. Vaki kalalaskuri raportti	
Liite 2. Kirjanpito / Pääkirja kustannuspaikoittain	
Liite 3. Rahoitushakemus Vallitunsaaren kalatien kunnostukseen	

Taustaa

Vuonna 2013 allekirjoittivat Kemi/Ounasjokivarren kunnat Isohaaran kalateiden ylläpidosta ja käyttökustannusten jakamisesta sopimuksen. Sopimus on luonteeltaan yhteistyösopimus, jossa määritellään aliselle Kemijoelle rakennettujen Isohaaran vanhan (Vallitunsaaren kalatie) sekä uuden kalatien (Isohaaran kalatie) käytöstä ja ylläpidosta syntyneiden kustannusten ja vastuiden jakaminen. Jatkossa on tavoitteena, että myös voimayhtiöt osallistuisivat kalateiden rakentamiseen ja ylläpitoon.

Yleiset toteutusperiaatteet

Mikäli kalateitä käytetään toimintaan, josta kertyy tuloja kalatien sijoituskunnalle, katetaan ko. tuotolla kalateiden ylläpidosta syntyviä kuluja.

Kunnat ovat yhteisvastuussa Isohaaran ja Vallitunsaaren kalateiden ylläpidosta ja käytöstä syntyvistä kustannuksista/velvoitteista.



Kuva uuden kalatien sisäänmenoaukolta n. 1-2m suuaukosta

Päivittäisen hoidon ja seurannan toteutusperiaatteet

Päivittäinen hoito sisältää vähintään yhden käynnin kalateillä. Käynnin aikana tarkistetaan kalateiden pyyntilaitteiden sihdit sekä kalatien seurantalaitteiden (kamerat, hälyttimet) toiminta. Hoitajan tulee olla päivystysaikana puhelimitse tavoitettavissa ja tarvittaessa seurata uuden kalatien toimintaa Internetin välityksellä. Hälytyksen saatuaan hänen tulee olla n. puolen tunnin kuluttua hälytyksestä kalatiellä. Edellä esitetty varallaolo kattaa koko kalatien toimintakauden.

Varallaolon toteutusperiaate

Varallaolossa noudatetaan KVTES:n työehtosopimusta ja varallaoloon osallistuvat yhdistyksen toiminnanohjaaja, kalatienhoitaja sekä tarvittaessa yhdistykselle palkattu työntekijä. Kultakin varallaolotunnilta, jolloin työntekijä on velvoitettu olemaan varalla, maksetaan rahakorvauksena 20-30% korotamattomasta tuntipalkasta tai annetaan vastaavasti vapaa-aikaa. Korvausta määrättäessä otetaan huomioon varallaolon aiheuttamat rajoitukset työntekijällä kuten esim. liikkumisalueen laajuus ja työpaikalle saapumisen enimmäisaika, joka kalatien hoidossa on n. puoli tuntia.

Varallaolo alkoi keväällä touko-kesäkuun aikana riippuen kevään edistymisestä. Arkipäivinä varsinainen työaika on 08:00 – 16:00, muu aika on varallaoloa. Viikonlopun varallaoloaika on 24h /vrk. Edellä esitetyssä varallaolon toteutuksessa ei katsottu tarpeelliseksi suorittaa kalateiden päivystyskäyntejä, koska ylisiirtohankkeen toteuttajat suorittavat tarvittavat kalateiden varoitukset/tarkastukset.

Kalateiden hoidon toteutusperiaatteet

Keminmaan kunta ja Lohijokitiimi solmivat keväällä 2017 kalateiden hoidosta ja käytöstä vuokrasopimuksen (15v), jonka mukaan yhdistys vastaa kalateiden hoidon ja kehittämisen toteutuksesta. Yhdistys laatii vuosittain kalatien hoidon toteutussuunnitelman, josta ilmenee päivittäisen hoidon ja seurannan sekä kalateiden toimintaan liittyvien pienten vuosittaisten huoltotöiden toteutusperiaatteet

- kalateistä saatavan informaation julkaisu
- mahdollisten tutkimusten soveltaminen kalatien toimintaan
- kalateiden vaikutusalueen kalastuksen valvonta/seuranta
- kalatien ns. tautitarkkailuvelvoitteen hoito EVIRAAN ohjeiden mukaisesti sekä näytekallojen toimittaminen tutkimuslaitokselle
- kalojen ylisiirron soveltaminen kalatien toimintaan
- vuosiraportin laatiminen kalateiden hoidon toteuttamisesta sekä syntyneistä kustannuksista
- vuosittain toteutettava laskutus (Keminmaan kunnan puolesta) sopimuksen allekirjoitta jakunnilta kalateiden hoidon toteuttamisesta ja käyttökustannuksista

Lohijokitiimin hallitus hyväksyy kuluneesta nousukaudesta laaditun raportin ja kalatien ylläpidosta syntyneet kustannukset. Raportti sekä lasku syntyneistä kuluista toimitetaan viimeistään kuluvan vuoden loppuun mennessä kuntiin.

Keminmaan kalateiden hoidon käytännön toteutus vuonna 2017

Vuonna 2017 kalateiden hoito toteutettiin edellisvuosien toimintaperiaatteiden mukaisesti. Kalateiden hoidosta ja käytöstä vastasi yhdistyksen toiminnanohjaaja Jukka Viitala. Yhdistyksen toiminnanohjaaja laatii vuosittain raportin kalateiden käyttöön oleellisesti liittyvästä toiminnasta sekä niistä syntyvistä kustannuksista.

KALATEIDEN KÄYTTÖ NOUSUKAUDELLA 2017

Isohaaran uusi kalatie aukaistiin 26.6. ja vanha kalatie 28.6. Vanha kalatie jouduttiin kuitenkin sulkemaan kahtena eri päivänä heinäkuun loppupuoliskolla, kun denil-lamelleita vaihdettiin sekä muutamina päivinä kalatien toimintakauden aikana, kun kalatien ja sen pyyntilaitteen toimintaa kontrolloitiin. Kalatien toiminnan varmistamiseksi sen yläpään asennettiin määräajaksi pyyntilaitte, jonka saaliin määrä varmistettiin kokemalla pyyntilaitte. Ko. aikana kalatien virtaus pysäytettiin muutamien minuuttien ajaksi.

Koska vanhassa kalatiessä ei ole laskuria, on kalatietä käyttävien kalojen määrä arvioitu kalatiekontrollissa (koettu pyyntilaitte) saatujen havaintojen mukaan noin 100 – 200 kalaksi, joista valtaosa muodostuu lohista ja pieni osuus taimenista. Myös vanhaa kalatietä käyttävien kalojen määrää vähentää luonnollisesti kalateiden vaikutusalueella toteutettu kaikenlainen kalastus sekä lisävesipumpun rikkoutuminen. Lisävesipumpun korjauksen rahoituksen ”takkuilu” sekä kalatien toimintaan nähden rahoituksen myöhäinen varmistuminen vaikuttivat pumpun käyttöönottoon (Kalateiden toiminnan kehittäminen). Vanhassa kalatiessä ei toteutettu nousukaudella 2017 ns. ylisiirtopyyntiä vaan nousevat kalat ohjattiin kalatieltä Isohaaran patoaltaalle täyttämään alueen virkistyskalastajien tarpeet. Patoaltaassa ei ole taimenelle tai lohelle soveliaista lisääntymis-/ kasvualueita eikä vesistöön laske yhtään joeksi luokiteltua vesistöä.

Uusi kalatie oli käytössä päivittäin ja siitä suoritettiin koko kesän ajan kalojen ylisiirtopyyntiä. Kalatien toimintaan vaikutti ratkaisevasti luonnollisesti sen vaikutusalueella toteutettu voimakas nuottakalastus, jossa kello 08:00 – 10:30 välisenä aikana kalatien vaikutusalueelle nousseista kaloista pyydystettiin yhteensä 877 lohta. Ylisiirtopyynnistä huolimatta Isohaaran uuteen kalatiehen nousi kuitenkin 768 kalaa, kaloista 126 hyväksyttiin ylisiirtokaloiksi. Kaikki siirrettäviksi hyväksytyt kalat olivat lohia. Kalalaskurin raportti liite 1.

Uuden kalatien pyyntilaitte oli ”viritetty” siten, että alle 50 cm pituiset kalat vapautuivat pyyntilaitteesta alavirtaan ja pienemmät kalat kykenivät uimaan pyyntilaitteen sihdin läpi Isohaaran patoaltaalle.

Kalojen nuottaus Isohaaran vanhan voimalaitoksen lippolavalla, kalatien suualueen tuntumassa käynnistettiin 26.7. ja lopetettiin 22.syyskuuta eli samoihin aikoihin kuin vuonna 2016. Kyseisellä pyynnillä on merkittävä vaikutus myös kalatien ”toimintaan”.

PVO Vesivoima Oy ei vielä tämän raportin kirjoittamishetkellä (30.10.2017) ole laskuttanut Keminmaan kuntaa kalateiden käyttämästä vedestä eikä vanhan kalatien sähköstä. Uuden kalatien sähkön käytöstä laskutus on toteutunut edellisvuosien mukaan.

Päivystyksen aikana uuden kalatien toiminnasta kertyi lukematon määrä käyttöhäiriötä sekä lukuisia hälytyksiä. Hälytykset johtuivat etupäässä kalatien suuaukon automatiikan ohjausjärjestelmässä ilmenneistä vioista. (kierretankonostimen ohjausrele). Vika korjattiin, mutta sen tarkkaa syntyajan kohtaa on vaikea määrittää. On todennäköistä, että ko. vian vaikutus kalatien toimintaan on ollut alkuaikoina vähäinen, mutta kasvanut pikkuhiljaa niin, että vuoden 2017 toimintakauden alkupuoliskolla olivat vaikutukset aika ajoin silmin havaittavissa.

Vallitunsaaren kalatien aukaisuaikana keväällä 2017 käytiin keskustelua 16.6.2017 (Viitala – Salo PVO Vesivoima Oy) kalatien suuaukolle asennetun nahkiaispyydysten asentamista helpottavien rautarakenteiden poistamisesta kalatien suuaukolta. Kyseisten rakenteiden vaikutus kalatien toimintaan arvioidaan olevan negatiivinen ja ne tulisivatkin poistaa.

Alueen kalastuksen valvontaa toteutettiin päivittäin kalatien hoidon ja muun toiminnan yhteydessä. Valvontaa ei suoriteta fyysisesti vaan havaituista rikkomuksista tehdään tarvittaessa virka-apupyynnöjä poliisille, joka toteuttaa valvonnan käytännön toimenpiteet. Vuoden 2017 nousukauden aikana ei virka-apupyynnöjä tehty. Kalatien suualueen rokastus oli keskittynyt kuluneena vuonna vanhan kalatien suualueen kieltorajan tuntumaan. Rokastamisen vaikeuttamiseksi laadittiin aiheesta PVO Vesivoima Oy:lle aloite, jossa kulku autolla ko. alueelle olisi estetty betoniporsain. Yhtiö hyväksyi aloitteen, mutta ei kokonaisuutena, minkä vuoksi aloitteessa esitettyjen toimenpiteiden vaikutus olisi ollut vähäinen ja rinnakkaisvaikutus ko. alueella sijaitseviin yhdistyksen toimitiloihin mahdollisesti kielteinen, minkä seurauksena esitettyihin toimenpiteisiin ei ryhdytty.



Kuvia ylisiirtopyynnin saaliista, jossa on havaittavissa mahdollisia rokastuksen jälkiä

Kalatien tautitarkkailuvelvoitteen hoito

Tarkkailu toteutettiin Isohaaran kalateistä kalatien päivittäisen hoidon sekä ylisiirtohankkeen kalatauti-seurannan yhteydessä. Näytekalat/näytteet toimitettiin EVIRAAN Oulun toimipisteeseen nousukauden 2017 aikana kalojen ylisiirtohankkeen (PALUU HANKEEN) toimesta, joten ko. toiminnasta ei syntynyt kunnille kustannuksia. Näytekaloja toimitettiin merialueen keräyksestä sekä Isohaaran kalatieltä yhteensä 95 kpl enemmän kuin yhtenäkkään aiempaan vuoteen.

Kalateistä saatavan informaation julkaisu

Hankittu informaatio (Raportti kalateiden toiminnasta) julkaistaan yhdistyksen kotisivuilla www.lohijokitiimi.fi ja tarvittaessa kunnan sekä muiden jäsenyhteisöiden kotisivuilla. Niistä on tavoite laatia julkaisuja sekä alustuksia eri tilaisuuksiin.

Kalateiden toiminnan kehittäminen

Kemijoki Oy ja PVO Vesivoima Oy irtisanoutuivat 20.1.2017 päivätyllä ilmoituksella vuonna 2015 solmitusta Lohijokitiimi ry:n ja yhtiöiden välisestä Vallitunsaaren kalatien kunnostamiseksi laaditusta aiesopimuksesta.

Vallitunsaaren kalatien sekä Isohaaran uuden kalatien kunnostustöistä laadittiin keväällä 2017 kunnostussuunnitelmat. Hankkeen rahoitukseen mahdollisesti osallistuvat tahot edellyttivät suunnitelmien käsittelyä ja mahdollista hyväksymistä perustamallaan yhteistyöryhmällä. (Voimayhtiöt ja Lapin liitto).

Maaliskuussa 2017 yhdistyksen toiminnanohjaaja kävi esittelemässä Lapin liiton ja voimayhtiöiden perustamalle yhteistyöryhmälle Keminmaan kalateille esitettyjä kunnostushankkeita. Kokouksessa toiminnanohjaaja luovutti Isohaaran kalateiden muutostöistä

laaditut hankesuunnitelmat Kemijoki Oy:n edustaja Ismo Heikkilälle. Esitys piti sisällä 3 eri hankesuunnitelmaa, jotka perustuivat aiemmin Maveplan Oy:n laatimiin kalateiden kehittämissuunnitelmiin.

Suunnitelmista ensimmäinen oli kustannuksiltaan 756 750 e alv 0% ja siinä toteutetaan kaikki Isohaaran ja Vallitunsaaren kalateiden kehittämiseksi esitetyt toimenpiteet.

Suunnitelma kahdessa esitettiin toteutettavaksi toimenpiteet, jotka kohdistuvat Vallitunsaaren kalatiehen ja Isohaaran uuteen kalatiehen, mutta Vallitunsaaren kalatiessä ainoastaan ns. jakoportin alapuoliseen osuuteen. Suunnitelman kustannusarvioksi muodostui 663 285 e.

Toimenpide-esitys 3 piti sisällään ainoastaan ne toimenpiteet, joilla automatisoidaan Isohaaran kalatien (uusi kalatie) rakennevirtaaman säätö sekä tehostetaan molempien kalateiden lisävesitys tasolle $1,2 \text{ m}^3/\text{s}$ - $2,8 \text{ m}^3/\text{s}$. Hanke olisi ollut kustannuksiltaan n. 272 570 e.

Yhtiöiden kielteisen suhtautumisen vuoksi edellä esitetyjen kalateiden toiminnan parantamishankkeiden rahoitukseen esitettiin heille myöhemmin keväällä 2017 vielä yhtä neljättä mahdollisuutta osallistua kalateiden toiminnan kehittämiseen. Hankkeen kustannukset muodostuivat noin 121 346 € ja yhtiöiden rahoitusosuus noin 10 000 euroksi ja yhdistyksen työ hankkeen hyväksi n.39 847€ 32%. Esitys ei johtanut toivottuun tulokseen.

Kemi/Ounasjoki varren kunnat ovat rahoittaneet vapaaehtoisesti vaelluskalojen palauttamiseen liittyviä toimia vuosien 1993 – 2017 välisenä aikana yli **miljoonan** euron edestä.

Kalateiden ns. pienet kunnostushankkeet

Koska kalateiden kunnostaminen ja kehittäminen ei ole toteutunut edellä esitetystä syistä, päätettiin käynnistää pieni Lapin Ely-keskuksen myöntämin kärkihankevaroin rahoitettu Vallitunsaaren kunnostamishanke. Hankkeen kokonaiskustannukset arvioitiin 13 450 euroksi ja rahalliseksi osuudeksi 9000 euroa. Hankkeen omarahoitusosuuden 4500 € maksamisesta vastasivat Itä-Lapin kunnat Salla, Savukoski, Pelkosenniemi ja Kemijärven kaupunki. Hankkeen tavoitteena oli toteuttaa kalateiden toimintaan liittyvät toimenpiteet, joilla varmistettiin kalateiden käyttö. Hankkeen rahaliikenteen hoidosta ja kirjanpidosta vastasi Lohijokitiimi ry Keminmaan kunnan ja yhdistyksen välisen kalateiden hoito- ja kehittämissopimuksen mukaisesti. Hankkeen ohjausryhmänä toimi yhdistyksen hallitus täydennettynä ELY-keskuksen edustajalla. Hanke toteutui tavoitteiden mukaisesti kaikilta muilta osin paitsi lisävesipumpun korjauskustannusten osalta, jotka kasvoivat arvioidusta 5000€ - 6965€. Kyseinen hinnan nousu johtui lisävesipumpun tiivisteiden rikkoutumisesta. Uuden tiivistesarjan hankinta aiheutti noin 3000 € alv 0% ylimääräisen kustannuksen. Ilman ko. tiivistesarjan hankintaa ei pumpun korjaustyölle olisi myönnetty takuuta. Korjauskustannuksista 2 039,93 euroa siirrettiin Kemi/Ounasjokivarren kuntien sopimuksen kalateiden käytön ja ylläpidon kustannuksiin. Koska kalateiden toiminta on myös lohien ylisiirtohankkeen intressejä, kunnostushankkeen työajan kustannuksista ei laskutettu jäsenyhdistysjä.

Työaika muodostui ylisiirtohankkeen ns. täytetyöstä, jossa työntekijät käyttivät nuottauksen väliajat deni-lamellien työstöön. Syntyneistä kustannuksista vastasi yhdistys/Lohien ylisiirtohanke. Kunnostukseen käytetty työaikakirjanpidon mukainen aika yht: 82 hth. Työajan lisäksi kunnostuskustannuksista pieni erä (n. 28€) jäi myös yhdistyksen kustannettavaksi.

VALLITUNSAAREN KALATIEN KUNNOSTUSHANKE

Kunnostuksesta syntyneet kustannukset

- Lisävesipumpun huolto, korjaus	6 965,33 €
- Denil-lamellien materiaalihankinta	629,30
- kalalaskurin anturin huolto	1 412,37
KUSTANNUKSET YHT:	9 007,00 € sis alv 24%

Kustannusten jako:

MMM / kärkihankevarat	4 500 €
Savukosken kunta	551
Pelkosenniemi	522
Kemijärvi	2 397
Salla	1 037
YHT:	9 007 €

KALATEIDEN KÄYTTÖKUSTANNUKSET

vuonna 2017 (Liite 2. Kirjanpito/Pääkirja kustannuspaikoittain)

Asiakaspalvelu, osto muilta	Lohijokiitiimi ry	20 000,00 €
	Lautari	1 022,66
	"	1 440,00
	"	206,57
	Polar-Automatico	400,00
	"	794,74
	Hankkija	54,65
	Kodin Rauta	37,18
	Softers / Systema Store Oy	180,00
	Teliasonera Finland Oyj	211,17
Posti- ja telepalvelut		
Vakuutukset		153,00
Käyttösähkö		1 417,16
YHT:		25 917,13 €
Vyörytys menot yleishallinto		431,00
YHT:		26 348,13 €

Tulot

Kalateiden vuokra	1 000,00
Denil-lamellien materiaalihankinta, korvattu osuus	629,30
KAIKKI YHT:	24 718,83 €

Kustannusten jako:

Kuntaosuus	2017
Rovaniemi 40 %	9 887,54 €
Kemi 15 %	3 707,82
Keminmaa 15 %	3 707,82
Kittilä 15 %	3 707,82
Tervola 10 %	2 471,88
Enontekiö 5 %	1 235,95
yht:	24 718,83 €

Jatkotoimenpiteet

Keminmaan kalateiden toiminnan kehittäminen on polkenut paikallaan, tautonomian omaisesti vuosien ajan. Kalateiden toimintaan negatiivisesti vaikuttavina tekijöinä pidetään kolmea eri toisiinsa vaikuttavaa tekijää.

1. Rakennevirtaaman herkkyys patoaltaan veden säätelylle.
2. Kalatien sisäänmenoaukon vaikutusalueen epävakaa toimintaympäristö.
3. Kalatiestä purkautuvan veden vähyyys

Yhdistyksen tavoitteena on laatia kevääseen 2018 mennessä edellä esitettyjen ongelmien ratkaisemiseksi toimenpide-esitys, jota esitetään Lapin Ely-keskuksen rahoitettavaksi.

Kalateiden toimintaan vaikuttavia tekijöitä

Kun arvioidaan tällä hetkellä Isohaaran kalateiden toimintaa, tulee huomioida myös seuraavat seikat:

Tässä vaiheessa Kemi/Ounasjoen vaelluskalojen palauttamista Isohaaran kalatiellä on merkitystä ylisiirtokalojen pyyntikohteena. Kalatien suualueen vaikutusalueelta kalastettiin nousukauden 2017 aikana n. tuhat vaelluskalaa. Kyseisellä toiminnalla on luonnollisesti merkitystä kalatietä käyttävien kalojen määriin.

Kalateiden vaikutusalueelle nousseista kaloista on tällä hetkellä ainoastaan harva leimautunut Kemi/Ounasjokeen. Leimautumista pidetään kuitenkin käytännössä ehtona ”kalateiden käytölle”. Tätä yhteyttä synnyin alueilleen ei kaloille synny kuin luontaisen lisääntymisen kautta.

Kalateiden toiminnan parantamiseksi on jo vuosien ajan esitetty eri toimenpiteitä, joiden tarve on silmin havaittavissa. Esitettyihin toimenpiteisiin ei kuitenkaan pyynnöistä huolimatta ole varoja myönnetty.

Keminmaassa 30.10.2017

Toiminnanohjaaja Jukka Viitala

- Liitteet: 1. *VAKI – kalalaskurin raportti*
2. *Kirjanpito / Pääkirja kustannuspaikoittain*



Lohijokitiimi ry kunnantie 3 94400 KEMINMAA
Toiminnanohjaaja Jukka Viitala 0400/880358 jukka.viitala@hotmail.fi
Pankki yhteys FI6519953000001379